

2. **Борщевська В.** Перспективи інтеграції України в міжнародний інвестиційний ринок// Фінанси України .– 2003, № 9. – С. 109.
3. **Пирог О.** Іноземні інвестиції як фактор економічного зростання в Україні// Актуальні проблеми економіки .– 2005, № 5. – С. 15-20.
4. **Статистичний** щорічник України за 2003 рік. – К.: Техніка, 2004. – 464 с.

УДК 339.15.054.22

*Доц. О.І. Яценко, канд. екон. наук;
студ. І.П. Кладик – Львівська КА*

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто поняття та види прибутку торговельного підприємства. Наведено способи розрахунку прибутку. Досліджено особливості напрямів використання чистого прибутку торговельного підприємства у сучасних умовах ринку.

Doc. O.I. Yaschenko; stud. I.P. Kladyck – Commercial Academy of L'viv

The Formation and Use of Trade Enterprise Profit

This article deals with the concepts and kinds of trade enterprise profit. The ways of profit estimation are given, the special features of net profit use of trade enterprise in modern conditions of the market are researched in this article.

З переходом країни до ринкової економіки основною ланкою народно-господарського комплексу стає підприємство. Саме на рівні підприємства створюється необхідна суспільству продукція, проводяться певні види робіт, надаються різноманітні послуги. Спеціалісти в галузі економіки і керівники підприємств проводять велику роботу щодо раціоналізації своєї діяльності, а також підвищення прибутковості і рентабельності.

Кінцевим результатом, який створює торговельному підприємству фінансові ресурси, що необхідні для розширення його діяльності, необхідні для формування його сталості і конкурентоспроможності на ринку товарів і послуг, є прибуток. Саме на основі одержаного прибутку кожне комерційне підприємство незалежно від форми власності та виду діяльності виконує свої функції, спрямовуючи кошти на власний розвиток, на соціальні потреби, у фонд матеріального заохочення та на інші цілі. Тому у сучасному господарюючому механізмі прибуток стає не тільки важливим показником, а й ціллію роботи комерційних підприємств, об'єднань та інших ринкових структур.

Прибуток в узагальненому вигляді відображає результати господарювання, продуктивність витрат живої і матеріалізованої праці і тому служить важливою економічною характеристикою ефективності роботи підприємства. Він займає центральне місце у загальній системі вартісних інструментів і важелів управління економікою. Це виражається в тому, що фінанси, кредит, ціни, собівартість й інші економічні важелі прямо чи опосередковано пов'язані з прибутком [1, с.185].

Прибуток як економічний показник дає змогу поєднувати економічні інтереси держави, підприємства, працівників і власника підприємства.

Об'єктом економічних інтересів держави є частина прибутку, яка виплачується у вигляді податків та обов'язкових платежів. Економічний інтерес

підприємства як господарюючого суб'єкта знаходить своє узагальнення в обсязі прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства і використовується для розв'язання виробничих та соціальних завдань його розвитку. Економічний інтерес працівників пов'язаний передусім з величиною прибутку, який спрямовується на матеріальне заохочення, соціальні виплати та соціальний розвиток. Власника підприємства цікавить, у першу чергу, розмір фонду виплати дивідендів, тобто та частина прибутку, котра пов'язана з виробничим розвитком, приростом капіталу.

У процесі управління прибутком торговельного підприємства використовують різні класифікації:

1) Залежно від виду діяльності, завдяки якій отримано прибуток, виділяють:

- прибуток від реалізації товарів та платних торговельних послуг (прибуток від торговельної діяльності);
- прибуток від реалізації продукції неторгової діяльності (виробничої, транспортної, посередницької та ін.);
- прибуток від реалізації майна, що є власністю підприємства (основних фондів, нематеріальних активів);
- прибуток від позареалізаційних операцій, у складі якого виділяють: прибуток від інвестиційної діяльності, прибуток від орендних операцій, прибуток від інших позареалізаційних операцій.

2) Залежно від порядку визначення розрізняють:

- загальний прибуток до оподаткування, який характеризує кінцевий результат проведення всіх видів діяльності та є сумою отриманих прибутків (збитків) від усіх видів діяльності. Обсяг загального прибутку визначається за даними бухгалтерського обліку та відбивається на рахунку;
- оподаткований прибуток, обсяг якого визначається як різниця між валовими доходами та валовими витратами підприємства платника податку на прибуток, зменшений на суму амортизаційних відрахувань;
- чистий прибуток, який характеризує обсяг прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податку на прибуток та інших податків, обов'язкових платежів та зборів, що сплачуються за рахунок прибутку.

Основною (операційною) діяльністю торговельного підприємства є реалізація товарів. Прибуток від реалізації може розраховуватися двома способами:

1. За скороченою схемою балансу прибутку від реалізації:

$$Pr = VP + IOД - B_{з,а,ін}, \quad (1)$$

де: Pr – прибуток від реалізації; VP – валовий прибуток (реалізоване накладення); $IOД$ – інші операційні доходи; $B_{з,а,ін}$ – витрати на збут, адміністративні та інші витрати.

Валовий прибуток ще іноді називають реалізованим накладенням. Ця частка доходу повинна забезпечити покриття витрат обігу, адміністративних та інших операційних витрат і утворення достатньої суми прибутку від торговельної діяльності.

2. За розгорнутою схемою, коли у складі витрат враховуються і витрати на придбання товарів:

$$Pr = ЧВ - C/B + IOД - B_{з,а,ін}, \quad (2)$$

де: Pr – прибуток від реалізації; $ЧВ$ – чиста виручка від реалізації товарів; C/B – собівартість придбання товарів (закупівельна ціна); $IOД$ – інші операційні доходи; $B_{з,а,ін}$ – витрати на збут, адміністративні та інші витрати.

Валовий прибуток від реалізації товарів (реалізоване накладення) можна розглядати з точки зору джерел утворення і його необхідності [2, с.376].

Джерелом утворення валового прибутку є різниця між роздрібними та оптовими цінами на товар, що продається. Ця різниця сама виконує функцію ціни торговельної послуги. Якщо різниця між роздрібною та оптовою ціною виражена у відсотках до роздрібної ціни, то вона називається торговельною знижкою, а у відсотках до оптової ціни – торговельною надбавкою (націнкою).

У зв'язку із переходом до більш вільного ціноутворення торговельні підприємства мають можливість визначити необхідний для них рівень торговельних знижок, виходячи із витратного або ринкового підходу.

Витратний підхід у ціноутворенні передбачає включення до обсягів валового доходу витрат на збут, адміністративних та інших операційних витрат і прибутку від реалізації за їх рівнями у відсотках до товарообігу.

Торговельна знижка, % = Рівень витрат на збут, адміністративних, інших операційних витрат, % до товарообігу + Рівень рентабельності реалізації, % до товарообігу

Цей підхід до формування рівня валового прибутку з одиниці товару не зацікавлює підприємства торгівлі у зниженні рівня витрат. Ринкові підходи до встановлення рівня знижки передбачають врахування попиту покупців на даний товар, рівня конкуренції та інших факторів.

Абсолютна величина прибутку виступає узагальнюючим підсумковим показником, який характеризує обсяг фінансових коштів підприємства для розрахунків з бюджетом та позабюджетними фондами, формування фондів підприємства, призначених для стимулювання і розширеного відтворення. Проте, цей показник не висвітлює ступінь ефективності господарської діяльності підприємства. Для характеристики ефективності господарювання підприємства, ступеня використання його ресурсів набуло поширення застосування показників відносної прибутковості, що в економічній практиці отримали назву рентабельності. Рівень рентабельності визначається як процентне відношення суми отриманого прибутку до будь-якого показника: середнього розміру основних фондів і обігових коштів, обсягу товарообігу, суми коштів фонду оплати праці тощо [2, с.376].

Згідно із формою № 2 "Звіт про фінансові результати" послідовність формування чистого прибутку підприємства наведено на рис. 1.

У сучасних умовах розвитку економіки підприємства можуть обирати політику розподілу чистого прибутку самостійно. Ніякі органи, в тому числі держава, не мають права втручатися у процес використання чистого прибутку.

Сьогодні складність проблеми розподілу та використання прибутку підприємств посилюється тією обставиною, що перехід до ринкової економіки в Україні здійснюється в умовах збереження старих структур управління, які протидіють розвиткові нових відносин. На підприємствах самостійно формуються і використовуються два фонди економічного стимулювання: фонд споживання і фонд нагромадження [3, с.140].

Повний обсяг фонду споживання складається з таких елементів (витрат у грошовій та натуральній формах): фонд оплати праці; фонд основної за-

робітної плати, фонд додаткової заробітної плати; грошові виплати і заохочення; доходи, виплачені за акції трудового колективу і вклади членів колективу акціонерного товариства у майно підприємства, доходи від пайової участі у діяльності спільних підприємств.

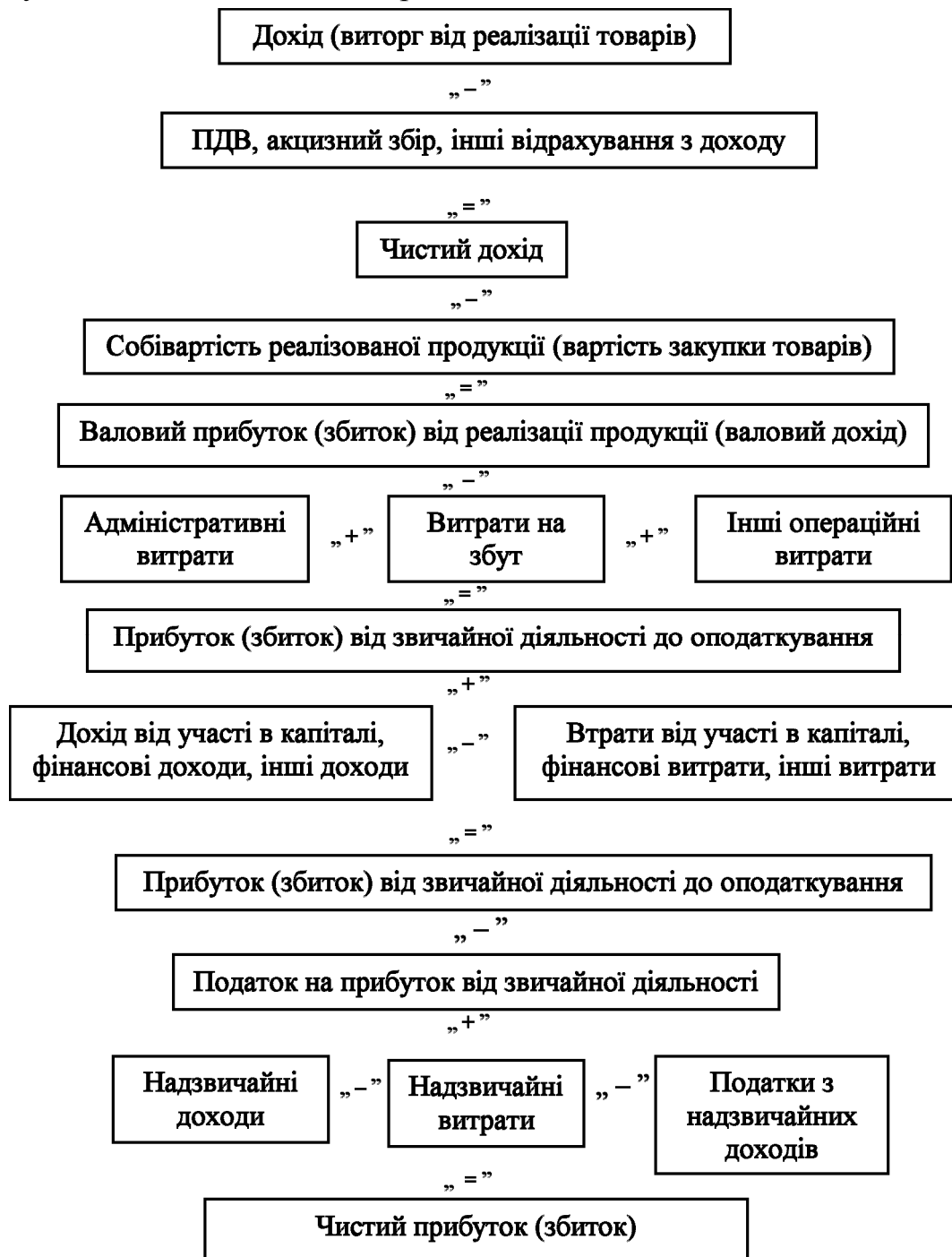

Рис. 1. Формування чистого прибутку (збитку) торговельного підприємства

Фонд нагромадження використовується на виробничий і соціальний розвиток підприємства. Нагромадження здійснюється шляхом капітальних вкладень. Але це не означає, що нагромадження і капітальні вкладення – тожні поняття і кількісно збігаються. Збіг стосується тільки коштів, що йдуть на збільшення основних фондів. А відмінність між капітальними вкладеннями і нагромадженням полягає в тому, що капітальні вкладення включають фонд амортизації, а нагромадження – приріст обігових фондів і фонду оплати

праці для нових працівників. Структура фонду нагромадження визначається співвідношенням між фондом виробничого нагромадження і фондом невикористаного нагромадження.

Розвиток конкуренції викликає необхідність розширення виробництва, його удосконалення, задоволення матеріальних і соціальних потреб трудових колективів. Відповідно до цього, по мірі надходження чистий прибуток підприємства спрямовується на роботи по створенню, освоєнню і впровадженню нової техніки, на удосконалення технології і організації виробництва, на модернізацію обладнання, покращення якості продукції, технічне переобладнання, реконструкцію діючого виробництва.

В умовах ринку механізм розподілу прибутку має велике значення. У ньому відображається ефективність господарської діяльності, від нього залежить дієвість господарської самостійності й самофінансування. Від досконалості форм і методів розподілу прибутку залежить зацікавленість торговельних підприємств та окремих працівників у постійному зростанні й удосконаленні діяльності. Можна стверджувати, що прибуток підприємства – основний критерій ефективності господарювання підприємства, тому вміле і раціональне його використання – одна із основних задач організації у сучасних умовах ринку.

Література

1. Боднар Н.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. – К.: Вид-во А.С.К., 2004. – 400 с.
2. Воскобаєва О. Прибуток як основне джерело саморозвитку підприємств торгівлі// Торгівля і ринок України. – 2002, вип. 13, т.2. – С. 374-379.
3. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства під час визначення стратегії його розвитку// Фінанси України. – 2005, № 3. – С. 138-147.

УДК 504.06:330.101 Доц. С.І. Лебедевич, канд. екон. наук – НЛТУ України

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАСАД ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКОНОМІЇ В УКРАЇНІ

Наведено основні засади екологічної економії. Обґрунтована її роль в сталому розвитку України. Запропоновано розв'язання ключової проблеми реалізації засад екологічної економії в нашій країні – обліку екологічних витрат.

Doc. S.I. Lebedevych – NUFWT of Ukraine

The problem of realization of the bases of ecological economy in Ukraine

The basic bases of ecological economy are presented. The role of ecological economy in sustainable development of Ukraine is grounded. The solution of key problem of realization of bases of ecological economy is offered in our country – account of ecological charges.

Об'єктивний процес розвитку людської цивілізації пов'язав екологію з економікою. У 80-х роках століття науку, яка виникла на перетині екології і економіки стали називати екологією [1]. Вона одержала визначення науки про закони функціонування, стійкості та розвитку економіко-екологічних систем. А екологічна система – це єдина економіко-екологічна система або